

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

H

1

Engelsholms Højskolekreds

Aarskrift 1940—41

Sctens
Pædagogiske Studiemøting
København V.

ENGELSHOLMS HØJSKOLEKREDS

AARSSKRIFT 1940—41

VEJLE AMTS FOLKEBLADS
BOGTRYKKERI
1941

Statens
Pædagogiske Studiesamling
København V.

Højskolen paa Engelsholm.

DA vi i sin tid valgte Engelsholm som det sted, hvor vi gerne vilde begynde en højskole, var dette valg ikke en tilfældighed. Det er altid en vovelig ting at rejse en højskole, og især var det voveligt i tiden før 1940, fordi højskolen som helhed dengang syntes at staa i stampe. For bedre at turde vove springet og for at stive hinanden af baade paa den ene og den anden maade var det, at Bording og jeg fattede planen om at hjælpe hinanden med starten af en ny skole. Af andre grunde, som ikke her skal nævnes, havde jeg i flere Aar interesseret mig for vore gamle herregaarde, havde besøgt mangfoldige af dem, baade her i landet og i Skaane og studeret deres historie, saa tanken kunde let føres derhen, at det vilde være ideelt at indrette højskole i en saadan gammel gaard. Engelsholm havde længe staaet for mig som det rigtige sted, men først efter, at vi havde set os mætte paa andre gaarde, turde vi vove springet. Købet af Engelsholm foregik i Vimmelskaftet i København den 20. okt. 1939. Det blev en uforglemmelig dag. Juridiske forviklinger er kun sjældent opmuntrende, men den dag opførtes alligevel et skuespil, eller rettere en farce, værdig til opførelse paa det kongeliges scene. De juridiske knuder blev dog radikalt skaaret over, og Engelsholm blev vor ejendom. En ny tid skulde begynde for os og for Engelsholm, ingen af os tænkte dog dengang paa, at denne nye Tid skulde blive saa afgjort ny ikke bare for os og Engelsholm, men for hele vort folk.

Det var et dejligt sted, vi kom til at bo. Det ældgamle slot med sin bevægede historie. Parken, bøgeskoven, søen og de kraftige bakker, fra hvis top vi kan se ud over det storladne midt- og østjyske landskab. Kongsbyen Jelling, Skibet, hvor Harald Kesje drev røveri, Vejledalen, Randbøl hede. Og siden vi er kommet hertil, har vi følt, hvordan de folk, der bor her i egnen, har vilje til at støtte os i vort arbejde. Det er det bedste af det hele.

Kun faa højskoler har faaet en saa dramatisk start som Engelsholm. Paa selve den verdensberømte dato, 9. april 1940, flyttede vi hertil, og medens byggearbejdet stod paa sommeren igennem, havde vi det daglige sus af krigens sorte fugle hen over vore hoveder. Alt i den ydre verden var flydende og usikkert, mægtige riger blev knust i baal og brand, en hel verden høstede lønnen for mellemkrigstidens sorgløshed, men for os stod een ting dog fast, at nu var det tid til at vove for at vinde og bygge for at genrejse. Byggesommeren var besværlig, nervepirrende, alverdens uro slog sammen over hovedet paa os, hen over Evropa gik tidens hjul sin skæbnetunge gang, men her paa Engelsholm kunde vi sidst i september slutte byggearbejdet, og vi kunde oven i købet se hen til en vinter, hvor skolen vilde blive fyldt af ungdom, vort første elevhold. I en af murene i det gamle slot nedlagde vi et dokument, der, om det maaske engang bliver fundet af en fjern fremtids mennesker, vil tale saaledes til dem:

»Midt i en streng og haard tid bygger vi vor skole her paa Knud Brahes gamle borg. Den store krig gaar hen over verden. Tyskerne har indtil denne dag sejret overalt: Østrig og Czekoslovakiet er tilsluttet Tyskland, Polen er besejret, vort eget land og Norge er besat, Holland, Belgien og Frankrig er faldet. Vi venter hver dag paa det sidste angreb paa England. I denne ulykkelige og forvirrede tid, medens et nyt Evropa fødes i kamp og strid, og medens de tyske raader i

vort land, lever vi her paa Engelsholm i stilhed og fred. Hitlers sorte krigsfugle flyver hen over vort tag med døden under deres vinger, — men skovene grønnes, solen lyser over Engelsholm Sø, og kirken tegner sin silhuet mod himlen nu som før. Vi sender med dette blad vor hilsen frem i tiden og beder dem, der maatte finde dette dokument, om at mindes fortiden og os, som levede i den, saaledes som vi nu mindes det svundne og genkalder vort folks aartusindgamle frihed i vor erindring. Af fortid skal fremtid skabes! Vi bygger vor skole paa dansk grund og paa den klippe som er: troen, haabet og kærligheden. Vi bygger vor skole ind i denne gamle adelsborg, hvor hver sten taler om svundne slægters færd. Her skal nu blive en grundtvigsk folkehøjskole i pagt med det liv og den tro, som bar vore fædre i nødens tid og glædens timer. Vi ved, at Gud er kærlighed, og at Guds kærlighed det er Danmarks lykke — — og vi lytter i haab til Grundtvigs ord: Fædreland, som paa afgrundens rand, midt i bølgerne blaa skal du blomstrende staa med din maj og med dine kærminder, som en mø med letrødmende kinder, du endnu har det bedste tilbage, thi end lever den gamle af Dage.

Trods vanskelige tider har vi nu gennemført en stor restavrering af dette gamle slot. Det staar nu i en ny skikkelse, men med alt det gamle bevaret. Saaledes er det livets lov, at i det gamle skal det nye leve. Vi føler trang til at sige tak til mejeriejer Vald. Hansen og fru Dorthe, vore Svingerforældre, fra Osted ved Roskilde. De har vist os stor tillid i vore planer og har ydet os en storslaaet økonomisk hjælp og praktisk støtte. Uden dem havde vi ikke kunnet gennemføre det store arbejde her.

Saa sender vi da vor hilsen frem til kommende slægter og beder Gud bevare Danmark og alle danske fra før til nu og ind i alle tider«.

Vi stod nu klar til at modtage vort første elevhold, og den 3. november fyldtes skolen med karle og piger fra alle egne af landet. Jeg har ofte selv syntes, og ogsaa sagt det, at det var forunderligt, at disse unge turde vove at tage hertil. De ældre skoler ved man noget om, men om Engelsholm var der ingen, der vidste noget, saa det var jo noget af et vovespil, vore første elever prøvede. For os var det storartet, at den dristighed, vi selv havde vist ved uden videre at begynde en ny skole og sætte alt vort ind derpaa, blev besvaret af den danske ungdom paa saa god en maade. Snart var skolelivet i fuld gang, det gamle herresæde var forvandlet til en folkehøjskole og havde faaet nyt liv.

Det første skoleraar er forløbet festligt. Vi fik 40 elever paa vinterskolen, saa det blev nødvendigt for os at faa hjælp til undervisningen, og pastor Brandt og frue fra Balle tog fat med dansk og regning. Det samarbejde, vi saaledes fik med dem i vinterens løb, var vi meget glade for. Vinterens arbejde og samliv med eleverne blev for os alle en uforglemmelig oplevelse, det første hold har jo altid en særlig glans over sig, og den optakt, vi fik gennem den store indvielsesfest, gjorde sit dertil. Dagene gik hastigt, som de altid gør det paa en højskole, trods den skrækkelige vinterkulde og trods krigen, som raser i verden, kunde vi hygge os inden døre og faa ro og fred til med vore elever at fordybe os i den aandslivets virkelighed, som vort folk og vor ungdom skal nære sig ved, om da ellers livet skal blive andet og mere end en tilværelse, hvis eneste redskaber er gaffel og kniv. Og sommeren kom med 33 sommer elever, en meget lys og festlig tid med straalende sol over park og sø. I sommertiden havde vi besøg af en mængde foreninger fra nær og fjern, der havde lagt deres udflugter om ad Engelsholm for at se det i sin nye skikkelse. Den unge lærer, stud. teol. Langkjær, som vi i sommer havde til hjælp i arbejdet, blev efterhaanden en trænet omviser for alle disse foreninger. Vi havde elevmøde og forældrefest, to dage, som vi sent vil glemme. Næppe var sommer-

holdet rejst, før Studenterkredsen holdt sit indtog paa skolen, 120 deltagere. Bording er gammel kredsmand, og selv har jeg været med som taler ved Studenterkredsens sommermøder i en aarrække, saa det var gamle kendinge, vi mødte. De 8 dage, kredsens møde varede, blev anstrengende dage, men ogsaa meget indholdsrige, studenterhumøret blomstrede, og alvor og gammen skiftede med hinanden. Kredsens møde blev ledet af radioens programsekretær K. B. Andersen. Den 30. august kom 40 ungdomsledere fra hele landet paa kursus i 8 dage. Kursus blev ledet af først. Jens M. Jensen, Brøderup. Der blev arbejdet, talt og diskuteret i lange baner og lagt planer for ungdomsforeningernes arbejde. Den 12., 13. og 14. september havde vi efteraarsmøde. Det var dristigt at lægge ud med 3 dage, men vi vovede det, og det lykkedes, tilslutningen steg for hver dag. Vi regner med at fortsætte med et saadant møde hvert Aar. Først i oktober holdt højskolernes haandarbejdsudvalg kursus i 8 dage paa Engelsholm. Kursus blev ledet af fru Rud, Askov, og fru Andresen, Engelsholm. Der var en snes deltagere, og der blev arbejdet med fynd og klem tiltrods for at det kneb med at faa de stoffer, der skulde syes paa.

Saaledes er aaret gaaet med arbejde fra først til sidst, mange flere begivenheder kunde nævnes, men dette faar være nok her. Vi kan nu gaa i gang med fuldtegnat vinterskole.

Højskolekredsen.

Men foruden vort egentlige skolearbejde, var der endnu en ting, som vi drømte om at faa realiseret: et nærmere samarbejde med egnens mennesker. — Det kunde jo have sin vanskelighed at begynde paa det. Planen om en skole paa Engelsholm var helt vor egen, og vi havde ikke talt med nogen i sognet eller egnen om vore højskoleplaner, før vi købte. Hvad vilde man nu sige til det, og vilde vi blive vel modtaget? Vi havde ikke været her ret længe, før vi mærkede den største velvilje og interesse fra omegnens side, og da vi havde holdt skolens indvielsesfest den 24. november, hvor 700 mennesker var kommet tilstede, og hvor vi for første gang klart mødte denne velvilje fra egnens side, fik vi mod til at fremføre en plan, som vi vidste, at andre skoler havde realiseret, at oprette en højskolekreds til afholdelse af møder paa skolen. Andre steder har saadanne kredse været til stor glæde for baade egn og skole. Et par mænd, vi havde lært nærmere at kende, tog vi med paa raad, og saa indbød vi en større kreds af mænd til skolen den 17. december. De indbudte var følgende:

Pastor Sig. Pedersen, Nørup.

Gdr. Kr. Johnsen, St. Lime.

Lærer Pedersen, Mørup.

Mejeribestyrer Hansen, Ny-Nørup.

Sogneraadformand Marius Knudsen, Gammelby.

Møllejejer Nielsen, Bredsten.

Gdr. Kr. Trøgelborg, Nørup.
Gdr. Steffen Sørensen, Kærbølling.
Gdr. Kr. Antonsen, Kærbølling.
Gdr. Alfred Sørensen, Jennum.
Gdr. Axel Johnsen, Ravning.
Pastor Svend Brandt, Balle.
Gdr. Frode Kristensen, Balle Mark.
Pastor Søren Andersen, Skibet.
Gdr. Jens Jensen, Ruhe.
Lærer Jørgensen, Mølvang.
Lærer Nicolajsen, Gadbjerg.
Lærer Mortensen, Lindeballe.
Gdr. Johs. Lomholdt, Aast.
Snedker P. Hansen, Randbøldal.
Gdr. Enevoldsen, Aast.
Lærer Kristensen Smed, Vandel.
Gdr. Axel Iversen, Ødsted.
Lærer Andersen, Vork.
Pastor Halvdan Knudsen, Vejle.
Gdr. Aage Bruhn, Søskov.
Husmand P. Jespersen, Engelsholms Mark.
Uddeler Chr. Kaltoft, Lihmskov.

Disse, der nu staar som kredsens tillidsmænd, er senere blevet suppleret med to:

Gdr. Mads Jensen, Ravning.
Boghandler Asta Andersen, Jelling.

Ved det forberedende møde lovede de forsamlede at gaa ind som tillidsmænd i Engelsholms højskolekreds og søge at samle medlemmer hver i deres kreds. Efter nogen forhandling blev det endvidere bestemt, at medlemsbetalingen skulde være 3 kr. for hvert hjem, saaledes at alle i hjemmet, ogsaa tjenestefolkene, fik adgang til møderne for disse tre kroner. Det blev stærkt

fremhævet, at det burde være hjemmene, der skulde opretholde kredsen. Denne ordning er vist saa ideel, som tænkes kan. Møderne ledes og ordnes her fra Engelsholm, og det er meningen at indkalde tillidsmændene een gang om aaret til forhandling. Endvidere blev det bestemt at udsende et aarsskrift til alle medlemmer af kredsen, altsaa eet eksemplar til hvert hjem.

Hos os her paa Engelsholm var der meget stor glæde over den aabenlyse velvilje, hvormed sagen blev modtaget, og vi var nu meget spændt paa at se, hvorledes indtegningen af medlemmer vilde forløbe, men da de første lister blev indsendt, kunde vi allerede se, at det blev over forventning. Der er nu indtegnet 441 hjem i Engelsholms højskolekreds, saa det maa jo siges at være et virkeligt vidnesbyrd om, at egnens folk gerne vil slutte op om vort højskolearbejde. Dette vidnesbyrd har været os til stor styrke og opmuntring, maaske ogsaa mere end udenforstaaende rigtig kan forstaa, men det er nu en stor opmuntring i det daglige arbejde at vide, at saa mange mennesker er venligsindede mod den gerning, vi har begyndt i deres egn, og det er en stor styrke for os at vide, at riddersalen kan fyldes til sidste plads, hver gang vi kalder til møde.

Her paa dette sted skal der rettes en tak til alle kredsens medlemmer, alle de hjem, der straks har været villige til at give os denne haandsrækning i starten, tiltrods for at de jo knap rigtigt kunde vide, hvad vi bar i vort skjold. Vi haaber, at den gode begyndelse, der er gjort i dette aar, maa vare og vokse, saa omegnens folk stadig gennem samarbejdet og tilslutningen til kredsens møder kan og vil være med til at give vort højskolearbejde de festlige stunder, som det trænger til, samtidig med at de selv kan hente udbytte ved møderne.

Medlemstallene fordeler sig efter de naturligt samhørende omraader saaledes:

Nørup 27, Ny-Nørup 20, Gammelby 26, Ruhe 3, Skibet 10, Balle 26, Balle Mark 21, Mølvang 24, Søskov 16, Jelling 15, Ød-

sted 6, Lindeballe 10, Jennum 8, Ravning 21, Ravning Mark 8, Gadbjerg 14, Randbøl 34, Vandel 14, Bredsten 17, Aast 24, Kærbølling 20, Vork 10, Vejle 9, Lihmskov 20, Mørup 13, St. Lihme 25.

De møder, der har været afholdt i aarets løb, har alle været godt besøgt, saa riddersalen har hver gang været fyldt til sidste plads. Vi mindes disse møder med stor glæde.

S u n e A n d r e s e n .

Møderne.

Den første lejlighed, vi havde til at mødes med egnens folk, var, da vi afholdt vor indvielsesfest den 24. november 1940, og derfor vil vi gerne henregne dette møde under Engelsholmkredsen.

Det blev en storstilet festdag. Paa vort morgenbord stod danske og nordiske flag, som vintereleverne havde skænket skolen. Med vore gæster og alle eleverne gik vi ud og hejste foran slottet og paa volden i parken to gamle danebrogflag, det ene fra Ry højskole, det andet fra Vinding, og med et par ord knyttede Bording og jeg traadende tilbage til de to højskoler, hvorfra vi stammer.

Om eftermiddagen mødte 700 mennesker til festen, saa der var en uhørt trængsel alle vegne. Men trods trængslen og det besvær, der medfulgte, var der en ualmindelig god og festlig stemning. Der taltes skiftevis i riddersalen og i gildeshallen. Som talere havde vi indbudt to mænd fra højskolens kreds, som vi følte os knyttet til, forstander Aage Møller, Rønshoved, og dr. Holger Kjær, Askov. Undervisningsminister Jørgen Jørgensen havde lovet at komme, men var blevet forhindret, og det samme var tilfældet med højskolernes tilsynsførende, forh. udenrigsminister, dr. Moltesen. Foruden Aage Møller og dr. Kjær talte Bording og jeg. Disse to sidste taler er trykt andetsteds i dette skrift.

Aage Møller udtalte:

— Det vil altid gaa saadan, at et Ord i Tidens Løb forandrer sit Indhold. Saadan er det gaaet med Ordet Højskole. Det be-

tyder i vore Dage noget meget forskelligt, der kan spænde fra den yderste Grad af Materialisme og til noget aandeligt, saa man ikke skulde tro, at det var det samme Ord, der skulde dække begge Dele.

Der kan være Grund til at spørge: Hvad betød Ordet oprindeligt, og hvad er stadig dets egentlige Indhold? I Dag er Ordet Højskole blevet brugt af de to unge Højskolemænd, som nu er begyndt deres Virke her, i den Betydning, der var den oprindelige.

Et af de Ord, der ogsaa kan forstaas forskelligt, og som er meget ældre, er Ordet Frygt. Oprindelig betød det Guds frygt, og derved skulde forstaas Ærefrygt og ikke Skræk og Rædsel.

Syndefaldet er dette, at Ærefrygt bliver til Angst og Rædsel, og derfor er det et Tegn paa Synd, naar et Menneske er Angst. Det Menneske er skilt fra Gud, men i Gud er Hellighedens, Troens dybe Frygt.

Det danske Liv er i Gud, og er det ikke i ham, er der intet Liv, hvor meget vi end kalder det Liv. Det, som er Liv, er der ingen Død i, og derfor er det et Liv, som er i Gud og kun i ham, men det er ogsaa det danske Liv. Og det tør vi sige under Guds frygt. Det danske Liv, dansk Menneskeliv og dansk Folkeliv, er det, som fra Gud blev givet os, men som vi ødelagde af, hvad vi kunde, fordi vi forandrede Guds frygten til Frygt. Fremtiden for vort Land bliver, som Gud vil det. Denne Skoles Fremtid bliver som Gud vil det, for det ser vi under Guds frygt. Og saa kan vi være glade, for saa er vi fri.

Det er den Forkyndelse, der skal lyde paa den danske Højskole. Det er det Liv, der skal vækkes og derefter leves paa denne Skole.

Henvendt til de to Forstandere udtalte Aage Møller: I maa aldrig frygte Mennesker, for saa frygter I ikke Gud. Og I skal aldrig frygte for at tale mod det, som er Menneskers Røster; de vil til enhver Tid lyde forskelligt. Det afgørende er at være fuldkommen fri for al menneskelig Frygt, og det er et Menneske i Guds frygten og kun dér. Gud velsigne jer og jeres Gerning her. Velkommen som dem, der nu staar med et Ansvar, ikke overfor Mennesker, men overfor Gud. Gud hjælpe jer gennem jeres Nederlag og gennem al jeres Frygt, at den maa blive til Guds frygt.

Dr. *Kjær* udtalte:

— Grundtvig har engang sagt, at det er de nordiske Folks store Kald ikke blot at holde sammen, men at bringe den nordiske Oplysning ud over Menneskeheden, at bringe et Syn paa Menneskehedens Historie, som bygger paa det, at Aanden er en Virkelighed, og at Livet findes i Aanden.

Alt hvad Grundtvig har sagt, ogsaa om det folkelige, bygger paa, at der er noget, vi ikke kan erkende, men dog kan lære at kende, noget, vi ikke kan udforske, men dog en Virkelighed. Hele vort Liv bliver anderledes, hvis vi regner dermed. Men gør vi ikke det, bliver vi ikke i Stand til at naa over fra Menneske til Menneske eller fra Folk til Folk.

For at Oplysningen skal blive virkelig, skal vi ikke blot erkende, at Aanden er Virkelighed, men vi maa forstaa, at vort Forhold til Aanden er uforstyrret. Alle Grundtvigs folkelige og kristelige Tanker munder ud i, at Mennesket maa skabes paa ny, maa genfødes.

Grundtvig siger: Kampen mellem Liv og Død er Virkeligheden. De unge skal lære at elske og kæmpe for det, de elsker, for Hjemmet, Folket, Fædrelandet og alt godt. Naar de føres ud i denne Kamp, vil de med Tiden forstaa den store Kamp mellem Liv og Død, og forstaa, at de ikke skal sejre. Naar de har forstaaet, at der kun er en Helt med uplettet Skjold, skal de blive ved at kæmpe — saa de ser denne menneskelige Kamp i Lyset af den store Kamp, han har kæmpet.

Og Ungdomstiden er her den rette Tid. Det er den Tid, da Aanden, som Grundtvig har sagt, vil skabe sit Værk. For det er Ungdommens Lyst at kæmpe og prøve Kræfter, og Ungdommen har en Længsel efter at fatte sin Bestemmelse saa højt som muligt. Fejlen er ikke den, at de unge sætter sig Maal og høje Idealier. Fejlen er, at de ikke sætter sig Idealierne højt nok. Denne Højskole skal være med at hjælpe de unge til at sætte Maalet højt, til at spænde Buen — ja, spænde den, saa den bryder. Højskolen skal nu, som efter Nederlaget i 64, bygge paa en Længsel efter at komme bort fra vor egen Uvirkelighed og Skinnliv og efter at naa frem til det, der er Sandhed og Virkelighed. Og naar vi ind til det, vil det staa for alle de ydre Magter og Realiteter, som bliver blæst op til at være Livets Virkelighed.

Vi ønsker dem, der skal virke her paa Engelsholm, Lykke til deres Gerning, og ønsker, at denne skønne danske Gaard skal faa

Lov til at blive en god dansk Borg, en Borg for dansk og nordisk Aand, et Vaaben for vor Frihed, en Skole til Livet.

Om aftenen var der frit samvær, hvis man ellers kunde kalde det frit efter den trængsel, der var.

Det begyndte med musik ved telegrafbestyrer Svend Jørgensen og frue, Fredericia. Det var gammel slotsmusik, til hvilken hr. Jørgensen har fremdraget noderne rundt omkring fra herregaarde og slotte. Musikken høstede stort og fortjent bifald.

Derefter tog talerne fat.

Af *Rasmus Bordings* tale anfører vi:

Jeg har i denne Tid tænkt meget paa Vallekilde Højskole, som nylig fyldte 75 Aar. Den begyndte ganske ringe i Gdr. Jens Frederiksens Stuehus, mens Skolen her begynder i et helt Slot. Men maatte blot lidt af den Velsignelse, som hvilede over Vallekilde Højskole, komme Stedet her til Gode, da vil Gerningen her ikke være forgæves. Velsignelsen er en Guds Gave, som vi ikke kan tage af os selv. Ernst Trier i Vallekilde var Bønnens Mand som ingen anden. Han lovede og takkede Gud, og derfor blev han velsignet.

Trier fortalte sine Elever om Kristen Kold, at engang denne fik Besøg af Niels Jokum Termansen, gik Kold og samlede nogle Tørvestumper sammen, som var spildt. Da Termansen spurgte, hvorfor han gik og gjorde det, sagde Kold: Jeg har lagt Mærke til, at hvor der er lidt, kan Gud velsigne det, saa det kan blive til meget. Trier syntes om sig selv, at han i hvert Fald havde lidt af Aand og Evne, og det vilde han bede Gud velsigne. Vallekilde hed blandt gamle Elever: Det velsignede Vallekilde. Gid det engang maa kunne siges ligesaa her: Det velsignede Engesholm.

Forstander *Haastrup Pedersen*, Ollerup, bragte Hilsen fra denne Skole, hvor Frede Bording i flere Aar har været Lærer. Han ønskede, at de to Forstandere maatte faa Lov til at tjene den stærkeste, som Kristoforus i det gamle Sagn.

Højskolelærer *Poul Engberg*, Askov: Nødens Tid er ikke blot Tiden, hvor et ydre Tryk er over os, men det er især Tiden, hvor vi har mistet det aandelige Liv og lever i Materialisme. I Napoleonskrigenes Tid for godt 100 Aar siden var det Fichtes Taler til den tyske Nation, der gav Ungdommen Troen paa

Fremtiden, thi han oprejste i dem Troen paa det evige i Folkets Liv. Heraf udsprang ogsaa Ingemanns »Stig op af Graven du Slægt som døde«, hvilke Ord ogsaa skal lyde her i Dag, som i Rødding i 1864, thi Højskolen skal virke for Danmarks Frelse i Nødens Tid.

Forstanderinde *Jørgine Abildgaard*, Snoghøj, hos hvem Sune Andresen i flere Aar har været Lærer, lykønskede smukt til Højskolearbejdet paa Engelsholm. Hun omtalte de tre Hjem, Forstanderne og deres Hustruer var fra, og det Aandsliv, som dér var levet.

Mejeriejer *Vald. Hansen*, Osted: Naar min Kone og jeg har faaet Lov til at være med i dette her paa vor Vis, er det rigtigt, som det blev sagt før, at vi kun betaler af paa gammel Gæld til Folkehøjskolen. Jeg har aldrig forstaaet eller troet, at Højskole-tanken var paa Retur.

Det var Sunes Ønskedrøm, at der maatte blive en Skole her. Huset var jo gammelt, men det viste sig, at det var bygget godt. Og saa tog vi fat, og nu staar det helt færdigt i Dag, og det er saa smukt og godt, som vi kunde ønske det. Vi takker Nationalmuseet for Medvirkning, og vi takker Arkitekt, Ingeniør og Haandværkere for det skønne og gode Arbejde, de har udført.

Til uendelig Glæde blev dette Sted nu et nyt Skud paa den danske Folkehøjskoles Stamme.

Jeg vilde ønske, at mange flere af vore gamle Borge maatte faa samme Skæbne. Det vil være det, de i vor Tidsalder egner sig bedst til.

Vi taler om Arbejdslejre, men hvorfor dog det, naar vi har Folkehøjskolen, som er gammel og prøvet. Lad os sende alle vore unge derhen og ikke til alt det kunstige og tvungne.

Tak, fordi der er mødt saa mange fra Egnen her i Dag. Det varsler godt for Fremtiden.

Pastor *Søren Andersen*, Skibet, bragte Hilsen fra Egnen og udtalte Ønsket om et godt Samarbejde mellem Ungdomsforeningerne og Højskolen.

Forstander *Laursen-Vig*, Uldum Højskole, hilste fra sin Skole og dens Elever. Vi ønsker, at vi maa dele et skønt Naboskab med jer i de kommende Dage. Det er en Sejr for Højskolen, at vi i Dag indvier denne Skole.

Højskolelærer *Hans Haarder*, Askov, udtalte i sin Lykønsknings, at der var sket tre glædelige Ting efter den 9. April:

Grundtvigskirkens Indvielse, Kongens Fødselsdag og Engelsholms Indvielse til Højskole.

Valgmenighedspræst *Sven Brandt*, Balle, ønskede, at Skolen maatte komme i et godt Forhold til Egnen, saa Skolen kunde komme til at yde noget til Egnens danske Liv.

Godsekspeditor *Parup*, Horsens, hyldede de to Borgfruer, som havde trukket saa stort et Læs paa denne Festdag.

Snedkermester *H. Bendixen*, Bredsten, udtalte Ønsket om, at Egnens Befolkning vilde forstaa at værdsætte Skolen. Han talte om sin Ungdoms Møde med Højskolen og den Betydning, det havde haft.

Tak særlig fra min Søn, fordi vi har faaet Lov til at arbejde med paa Ombygningen og Restaureringen af dette dejlige Sted til Højskole.

Sidst talte Gdr. *Kr. Trøglborg*, Kopperbølgaard, der som en af Sognets Folk bød de to Forstandere Velkommen paa Stedet. Vi takker for den dejlige Dag, der har genoplivet vore Højskoleminder. Vi haaber, at de unge her maa faa Evighedsværdier med sig til Velsignelse i deres Liv.

Ved det første møde, der blev afholdt efter at Engelsholms højskolekreds var blevet stiftet, talte pastor C. V. A. Ruth, Hvirring, og forstander Skovrup, Kerteminde.

Pastor *Ruth* talte om Moses og profeterne.

»Endnu saa ganger der sagn om ø. og sangen er ej forstummet, som æventyr over land og sø flyver sandhed endnu formummet«, synger Ingemann.

Han mente dermed, at sandheden lønligt bruger Sagnets og sangens og æventyrets dragt at klæde sig i — nu som til alle tider.

Er dette rigtigt, saa er vor gamle folkelige digtning i en vis forstand Moses og profeterne for os, om hvilke Abrahams ord til Lazarus gælder: — Lad dem høre dem! Gør de ikke det og omvender sig, vil de heller ikke høre, om saa een stod op fra de døde og vidnede for dem! . . . saa nøje menneskeligt og kristeligt hører sammen, vil det gælde, at kan vi ikke kende sandheden i den dragt, hvori den besøgte vore fædre i hin gamle tid, da kan vi heller ikke tage den ind til os som vor ejendom, naar

den møder os i den opstandne Kristus. Ud fra dette synspunkt vil vi gæste kæmpeverdenen.

Dens moral er naturligvis ikke kristelig, blodhævnen raa-der, og krigen er saa at sige den luft, hvori man aander, derfor har det været let for en pacifistisk tid at gøre heltesagnene mis-tænkelige. Dog, naar man vil maale skaderne af krig og fred, maa man først spørge, hvad krigen gælder, og hvad freden kos-ter; ogsaa i Danmark har vi kendt en fredstid, hvor forraadnel-sen stille aad sig ind i folkets hjerterod. For dem, som hørte hjemme i vort folks barndoms- og ungdomstid, gjaldt krigen og kampen mindre de fordele, der kunde vindes, end da a d e n, be-driften, som viser menneskets mod og styrke og dygtighed. Trods dødsforagten agtedes i virkeligheden m e n n e s k e l i v e t s e l v langt højere end nu. Det var ikke livets længde, det kom an paa; det gjaldt ikke om at leve eller holde i live for enhver pris — men om, at livet maatte sætte blomst i daad; saa gjorde det ikke noget, at daaden kostede livet. Den kastede sin glans over heltens efterladte, ja, de øvede med sorgen og savnet efter ham deres del af daaden; og børnene følte sig forpligtede til, naar de blev voksne, at øve bedrifter, som var deres far værdige.

De gamle følte med sig selv, at livet er en k a m p, magterne kæmper om os — baade de ydre fjender og de indre: tvivlen og mismodet, fristelsen til magelighed og lavhed, gerrighed og hov-mod. Derfor kan der ikke siddes hen, men kampen maa tages op, om ogsaa mod overmagten, om ogsaa den koster livet. Lad være, at de — paa deres udviklingstrin — med daaden i første række (dog langt fra udelukkende) tænkte paa den krigeriske bedrift: saa var det dog deres ærbødighed for det høje og ærefulde kald at skulle leve menneskeliv, som kom til orde i deres syn paa daaden som meningen med det hele.

Ærlig kamp var aandens glæde,
spyd mod spyd og haand mod haand,

men

alt som vi i kredsen træde,
pen mod pen og aand mod aand.
Haanden kun sit vaaben skifter —
aandens løsen er bedrifter

synger Grundtvig.

Efterhaanden som vi modnes fra ungdom til manddom og alderdom, skifter vi vel desmere spydet med pennen, og kampen bliver — om vi bevarer lydigheden — mere aandernes end hændernes kamp. Men altid er aandens løsen bedrifter: dette, at et menneske sætter sig selv ind paa sit værk. »Dag og daad er kæmperim«, d. v. s. daad rimer paa Dag, den hører hverdagslivet til.

Det er noget andet end vore dages »funktionær-aand«, hvor grænsen mellem det daadrige og det daadløse liv er udslettet, hvor det kommer an paa kun at gøre det allernødvendigste til den højest mulige pris! Stærkodders haarde tale til den unge kong Ingjald, som førte vellevned sammen med de fremmede, som skulde være hans fjender, er det skønneste eksempel paa fornægtelsen af det daadløse, tomme liv, med en blot henleven af dagene, som en tilværelse, der ikke er værdig til det hellige navn liv. Denne livsforstaaelse ligger ogsaa bag de gamles angst for »straadøden« — den snigende død af svækkelse, uden daad. Det var for dem, som livet blev snydt ved en saadan afslutning. — — —

Drivkraften i kæmpernes daad var deres æresfølelse.

Den havde to hovedbestanddele. Lad mig først nævne: respekten for friheden. Som en nordmand har sagt: Dersom man vil beundre den nordiske aand, men ikke regner friheden, fornægter man selve hjertet i det nordiske. Eller som en svensker sang allerede for 500 aar siden: Æren og friheden følges ad —

ja, dersom du dig selv har kær,
saa hold den *mær end Livet* værd,
thi frihed følger ære!

At være virkelig fri er at være bundet saadan til noget, der er større end een selv, at man intet frygter — heller ikke døden, for den kan ikke gøre det mindre. Og det, som de gamle (ikke blot i vore heltesagn, men ogsaa i vor ældre historie) var bundet af saadan, at de var frie overfor den hele verden, saavel livets som dødens magter, dét var netop deres kærlighed til livet, højagtelsen for menneskelivet, som skulde sætte sin blomst i daad. En talende illustration hertil giver fortællingen om den haardt saarede Stærkodder paa Roljung hede. Kernen i den er jo, at han ikke behøvede at tage imod hjælp af hvemsomhelst — han

havde sin frihed i behold og handlede ikke anderledes døende, end om han havde staaet i sin fule kraft.

Respekten for friheden viser sig ogsaa i de gamles opfattelse af tjenesteforholdet. Enhver fri mand har ret til at vælge sin herre; som kongen kan stille sine betingelser, saadan kan kæmper det ogsaa — sml. Bjarkes ord til den berømte Rolf Krake, som tilbyder ham tjeneste i sin hird: Han vil i og for sig meget gerne, men han har dog to betingelser, at Hjalte maa følge ham, og at de selv maa vælge deres pladser i hallen! —

Den anden hovedbestanddel i æresbegrebet var respekten for sandheden og den dermed sammenhængende åbenhed. Et ord var et ord — blev det brudt, glemtes det aldrig. Ingen dolkestød bagfra, ærlig kamp — blev det bud overtraadt, var det ikke daad, men niddingsdaad, og den sad som en plet paa overtræderens skjold, indtil han selv eller hans slægtninge efter ham øvede en heltedaad i samme maalestok og helst paa samme sted. Uovertrufne vidnesbyrd om dette ærens krav er fortællingen om Stærkodders anger efter at have dræbt sin herre, kong Ole — han vandrer hvileløs fra land til land og vender til sidst tilbage til Danmark med judaspengene bundet om sin hals for at købe en banemand — og Uffe den Spages historie. Uffe vilde kæmpe ene mod to, mod den saksiske kongesøn og den stærkeste kæmpe i hele Saxland paa een gang, for at aftvætte den skam, der overgik de danske, da hans svogre var to om at fælde svenskerkongen Adils. Saa højt agtedes sandheden og aabenheden i det gamle Norden, at slægtninges forsyndelser derimod kunde nage eens sind gennem mange år som en orm i slægtens træ.

Respekten for friheden og sandheden udgør tilsammen kæmpens ære. Det er ligetil for en nordbo. Sandheden kan kun leve, hvor tro og ord og handling har mulighed for at følges ad, og hvor sandheden kan kæmpe med løgneren og magten, altsaa hvor friheden raader. Og tilsvarende kan der kun være frihed, hvor sandheden kan komme til orde og aabenheden faa lov at raade, hvor løgneren raader, er menneskene bundne af frygt.

Forstander *Skovrup* talte om: Tugt og trøst.

For os står tiden efter 1864 som nederlagets tid, der indadtil bar sejren i sig. Ibsens udtryk: just i sejren bor forliset — vendte vi om til: i nederlaget er spiren til sejren. Vi har alle lært, at vi vandt indad, hvad vi tabte udad. Udvortes seer er det jo rigtigt nok. Vi kan alle sejrene: »Heden, mejerierne, valg-

retten, hele den ydre verden«, som Skjoldborg remsede dem op; vi andre kan fortsætte med andre andelsforetagender, højskolen, valgmenighederne, organisationer, statshuse, fine landeveje, broer, et vældigt biltog og et Danmark med en almindelig oplysning, hvor alle analfabeter kan læse og skrive, som een noget spidst og rapt har sagt.

Jo, verden var bleven en anden; Mandhjem eller Midgaard, menneskenes og folkenes hjem, var bleven til Jotunheim, til jætternes verden. Ingen så det vel på sin måde stærkere end Ibsen, der øjnede en verden »med glemte løfter«, »med traktaters forrevne ark, med brudd fra iaar på jer ed fra ifjor«. »Og så ventede' i endda . . . en høst af den ædleste slags! See, nu spirer jer sæd«, og »der voxer stilleter for ax«. Norden gik under med de »svegne ord« til »en broder i nød«, der blev ladet i stikken.

Men hvem hørte efter det! De fleste havde sa travlt med at gøre ved med alt muligt nyt, k u l t i v e r e, kunde vi kalde det, uden at lægge noget som helst elskværdigt dæri. Og derfor agtede de hverken på sædens art eller dens godhed. Det var heller ikke mange, som med hjerte og vilje lyttede til den gamle skjalds kvad, der advarende sang:

Vee kød-hjertet, hvor det banker
end for frihed, liv og fred!
Frosne er da hjærnes tanker,
følesløs er kærlighed!
Da er trolde tidens helte,
Midgårdsormen jordens bælte.

Dømt og tabt er friheds-sagen
i hvert hjørne, på hver plet.
Thi da klart det er som dagen,
hjertet selv ej dær fik ret,
hvor det kun med ord og tanke
på sit eget frit vil banke.

Og hvor skulde fred vel findes
mere på Guds grønne jord,
når ej længer den kan vindes
af det fredens folk i nord,
som, imens det var i live,
vilde liv for freden give!

Nej, man havde travlt med at bøde skaden udadtil, med at virke, med at vinde nyt land, med at dygtiggøre sig. Og der skal for resten forbausende lidt tid til åndeligt liv, eller skal vi ikke hellere sige: til menneskelighed, når man har »travlt«, når hjertet kun med ord og tanke banker frit paa og for sit eget. Resten druknede da efterhånden også heelt i foretagsomhedens larm, i »virkelighed«, som kun havde den ringeste halvdel af livet med. Folket bandt sig til det nære. Aandens tale syntes at glide over til at blive tidsfordriv og høre sammen med forsamlingstøjet, ja fangedes måske kun af det kildrende øre, til det fælles kaffebord stod dækket.

Nej de fleste havde ikke tid; verden var bleven en anden, den dyrkede jern og stål; dær var fremtiden og virkeligheden med sine jernhårde love.

Men vi vandt altså sejren indadtil; i et vældigt opsving erobrede vi det tabte land på Jyllands heder, i sammenslutningers og organisationers opbygning og virke, nu sidst i vældige statsopgaver og en almindelig velstand, der har tilladt os det største og almindeligste velvære blandt verdens nationer. Fremskridt på fremskridt — indtil nu.

Ja mon? Var den gamle mening om, at verden var bleven en helt anden efter 64, da så forkert?

Var alle disse foretagenders gennemførelse nu ogsaa virkelige fremskridt, d. v. s.: blev menneskelivet rigere dærved i sin heelhed og for den enkelte, blev det skønnere at vandre blandt andre? Egentlig ikke. Ja, der er vist endda fleertal for dette ved en kop eftermiddagskaffe: Der er ingenting mere, der duer! Ringere kan det vel ikke blive.

Nej, disse fremskridt var ikke ægte og sande, altså menneskelige, til større glæde og rigdom for et jævnt og muntert, virksomt liv på jord; kampen i os mellem det guddommelige og det dyriske — som Kold talte om — den, på hvis udfald »verdens fremskridt beror« — endte ikke med aandens sejr over materien, vi blev bytte for vore lidenskaber og begær, mennesket blev slave, som Kold spaaede.

Vi kan bedst see det forkerte i vor fremskridtstro ved at opholde os lidt ved den trøstesløse skare af arbejdsløse, rundt 100,000 her tillands, og den ligeså ilde stedte, endnu større hær af industrielle arbejdere. For begge grupper, der udgør langt den største part af mennesker i den civiliserede verden, gælder

det forfærdelige, at de er frataget retten, menneskehedens uomtvistelige ret til frit at forme og danne ud fra deres væsens indhold og have ansvar derfor, altså: at være menneske blandt mennesker.

En personlighedens tilintetgørelse er netop grundideen i det moderne samfund.

Allerede for længst tegnede Aldous Huxley et fantasifuldt, rystende billede heraf i sin beske fremtidsroman: Fagre ny Verden.

Senere kom en tysk teoretiker af idag og gjorde sagen klar og nærværende ved sin myndighed. Han har udtrykt sig sådan: »Tekniken er . . . intimt forbunden med menneskets udslettelse i massen. Massediktaturet er teknikens, — den herskende tekniks egentlige statsform, den kræver »hænder«, ikke mennesker, og den kræver stålhård disciplin, — altså førerelite. Den skaffer menneskene magt og den anledning til selvfordulsel, de inderst ønsker. I teknikken erkender vi den totale revolutions virksomste og mest ubestridelige middel. Teknikken er, som en hvilken-somhelst troes tilintetgører, tillige den mest afgørende antikristelige magt, der indtil nu har åbenbaret sig«. Derfor er det konsekvent, når et sådant diktatur over masserne vender sig mod de vigtigste personlighedsdannende kræfter: hjemmet og kirken, og kræver dem gjort underdanige. Svagheden i systemet er, til en begyndelse ialfald, at man maa true og tvinge, for så mærkeligt det lyder, fornægter det sig heller ikke her, at al magt — i det mindste dens varighed — hviler på en art frivillig tilslutning; senere venter man sig vist, at det ved »opdragelse« skal lykkes at holde de personlige kræfter nede. En og anden vil dog nok spekulere paa, hvordan det skal lykkes at afskaffe kærligheden heelt, eller det personlige forhold til sandhed osv.; det er nu ikke så sagt, at den ufejlbare metode er funden hertil. — At man besmykker en sådan »udslettelse i massen« med gamle draperier og kalder det frihed, uafhængighed og alt sådant, virker sikkert kun til en tid, selvom man kan bilde mennesker meget ind. Ligesaa vilde det gaa med forsøget paa at udraabe dette som noget heelt nyt; det er dog bare det bitre resultat af et par menneskealdres omhyggelige forberedelse og opøvelse i hensynsløs egenkærlighed og begær.

Man spørger sig selv: Hvordan er det kommen så vidt?

En materialistisk forklaring paa, at tvang og alt det andet endnu er nødvendigt; men vent til I naar alderdommen, så får I rigelig løn og erstatning for afsavn, — staar daarligt til de utallige fremskridt, de vældige sejre, man ikke bliver træt af at hyle og berømme ved enhver lejlighed.

Denne »menneskets udslettelse i massen« beror paa, at man har kastet al ånd overbord, givet sig det dæmoniske i vold til dyrkelse, tilbedelse og — opofrelse. Ja, det er virkelig lykkedes tidens børn at »mure til ovenover sig«, at kappe forbindelsen med det hinsidige. —

Grundtvig, som kaldte dærindefra hele sin manddomstid, pegede atter og atter på det store, som ventede dær.

Engang »udråbte« han, »at det danske folk lader sig bedrage af skinnet, når det tænker, at fordi den danske sag nødvendigviis baade først og sidst må være danskernes egen sag, at den dærfør skulde være deres alene, da den tværtimod tillige er baade Højnordens, menneskelighedens, kristendommens og følgelig forsynets, Guds den almægtiges sag, der aldrig kan være i så stor fare, at den jo kan reddes, og vil og maa nødvendig blive reddet, når kun ikke danskerne, i dorsk ligegyldighed og ussel fejghed, selv opgiver deres egen sag, der ikke blot for os danskere er den største og kæreste, men i det hele den retfærdigste, den bedste, den vigtigste og den stærkeste sag under solen«.

Det er altså ikke lidt, der venter os, og som vi kan som dansk i vort forjættede land, når vi bliver hjemme dær og lydige mod dets opgave.

At den danske sag er vor egen, har vi såmænd haft vanskeligt nok ved at fatte. Det har i lange tider været almindeligt, at kun det fremmede duede, og det baade i skole, kirke og tingsal. Men det kan vi vist tilnød forstå nu, ligesom vi forhaabentlig på det sidste kan see, hvor skæbnesvangert det var for os at hente vore ideer og tilskyndelser ude i det fremmede. Vi er ialfald nok på vej til at kunne see det.

Men sværere bliver det at see, at vor sag rækker videre ud, at den også er Højnordens. Hermed menes jo ikke noget, der ligner den overfladiske eller panikslagne snak om Norden, som vi møder navnlig i utide nu om dage.

Grundtvig sagde herom, at han forudsatte det »afgjort«, hvad Nordens mytologi og historie beviser, at det ejendommelige

ved Højnordens folkeliv er den historiske betragtning af menneskelivets kamp og sejr gennem hele tidens løb, så frugten af dette folkeliv må blive en klar anskuelse og en levende beskrivelse af denne kamp, altså en åndrig verdenshistorie, hvori hele menneskeslægtens levnedsløb, og dærved tillige det guddommelige forsyns styrelse, spejler sig, »men dette maal naas kun, når »Højnorden beholder alle sine kræfter, følgelig også de danske, som, hvis de slides op i tyskhedens trældom, vilde lige så vel være tabt for Højnorden, som hvis hele Danmark i morgen øjensynlig forgik enten ved et jordskælv eller ved en oversvømmelse«.

Levede vi vort højnordiske liv ret, blev det altså til en historie, hvori hele menneskeslægtens levnedsløb spejlede sig i asers og jætters kamp, og hvori »det guddommelige forsyns styrelse« viste sine spor og sin retning.

Og selv om det var saare stort, laa det dog endnu til os, at vor danskhed skulde få lov at berede vejen til rigere menneskelighed, ja til Guds riges komme blandt mennesker og »til hans folks oplysning og uddannelse!« Et folkeliv, et menneskeliv, så skønt, så rigt og vældigt, at vi bøjer vort hoved i ydmyg tak over, at det må være vor lod. Og seer vi det, understreger det vist sig selv, at det kan vi ikke af os selv, men at det er skaberen, der med sin ånd ved os gør denne frydefulde gerning blandt jordens folk.

At det ikke blot er en skøn drøm, en tom ørkenspejling for den trætte, tørstige og hungrige livsvandrer, veed hver den, som tror; thi det er netop hans troes grundvold, at »hvad os Gud har givet, er altid i hans hånd«, og det kan selv djævelen ikke tage fra vort folk og tilintetgøre.

Nu kan vi forhåbentlig forstå, at der var grund og trang til lovsang for dem, der kom ind i vort forjættede land. Intet er skønnere end et livsmaal i glans fra evigheden og med kraft fra den til dets virkeliggørelse. Det må lovsynges, og lovsangen kan ikke holdes tilbage, hvor sort det end seer ud; for det veed de også derinde i det forjættede land, at almægtig er Gud; dærfør favner de trøstigt, hvad almagt gav os dær, og kan, selv — ja netop — i den sværeste tid, få disse ord over deres læber:

Lad kun lovsang afløse din klage,
thi end lever den gamle af dage.

Dærfor tror vi med glæde og tak, at i vort folks hjertemuld kan himmelbyg gro, og at »han som hører, når muldjorden sukker, den med perlende tårer bedugger« til lyksalig væxt.

Dærfor giver vi os fortrøstningsfuldt den tro i vold, at »lykken vendes som skibet paa voven, . . . som bladet i skoven«, også nu.

Og dærfor har vi altid som danske i vort forjættede land »det bedste tilbage, d e t lå gemt hos den gamle af dage«.

Den 28/3 talte *Jørgen Bukdahl* og provst *Hermannsen*.

Jørgen Bukdahl mindedes Grundtvigs Ungdomsdage midt under de store Napoleonskriges Omvæltninger, da Romantikens Gennembrud gav Danmark en ny aandelig og materiel Fremtid.

Han lykønskede Skolen paa Engelsholm. Nu er det Tid at lægge ud i Start, sagde han, netop nu gaar det opover. Bekymringernes Tid er forbi. Som efter 1807 og 1864 bekræftes vi atter i vort folkelige Fællesskab. Bekymringerne sled os indtil den 9. April, da blev de forløst, og atter stiger Troen paa, at Aandens Vinterblund skal fly for herlig Sommer. Det folkelige Fællesskab staar fast, og gaadefuldt ser det ud, at netop i denne Tid er Opgaven løst; nu bærer vi atter vor dybe Arv fra 1807 og 1864. Før har vi saa ofte været samlet om en Fører, men nu er vi samlet, som et Folk om vor Historie. Danmark er som ei Mirakel, thi netop i Nederlaget befries vi fra vore Bekymringer, de, der stiger som Bjerge i de gode Tider; da stiger vi op af Bekymringen for, at vi nu ikke kan faa byttet vores Ford med en Chevrolet!

Den danske mirakuløse Folkelighed, det er den, der blomstrer i Modgang og vinder sin Frihed dér, og det var den, en Mand som Grundtvig havde faaet Øje paa. Den store, tavse, taalmodige Besindelse, det er med den, det danske Folk bærer Byrderne i Haabet om, at Aandens Vinterblund skal fly for liflig Sommer. Vi er et tusindaarigt Folk, der er hjemme her og i dette — nu som før.

Hvad skete der? Der var Alsang, og der var Kongens Fødselsdag, og Grundtvig fik en ny Kirke. Denne Mand stod da igen midt i den danske Hverdag, ikke som en Debat i Højskolebladet, men levende midt i vor Historie. Grundtvig er aldrig hjemme, naar Smørpriserne stiger, men i Nederlaget er han der.

Da Grundtvig, Thorvaldsen og de andre fra den Tid saa ud over deres Ungdoms Europa, saa de et Syn, meget ligt det vi nu ser. Der laa et Europa i Skjul under de store Omvæltninger.

Det nationale er et Folks Udødelighedsdaab, og det bekræftes i Historie og Poesi. Fichte forløste det tyske Folk, og Grundtvig det danske, og med dette blev vort Demokrati givet os som en Gave, men dog langt snarere som en Opgave, og det er det endnu i Dag. Op af det patriotiske sprang den nationale Folkefølelse. Og saaledes gik det til, at vi i 1920 ikke ønskede at diskutere med Sejrherrerne fra Versailles om deres private Politik og militære Ønsker, men fastholdt paa Trods af alt en Grænse, der satte Ret og Skel mellem Nord og Syd, en national Grænse og Folkegrænse frigjort af Versaillestraktatens Politik.

Paa Skamlingen talte Grundtvig i 1844. Han stod der som en Ildstøtte, og han rejste Tanken om en dansk folkelig Højskole, og denne Skole blev Virkelighed i vort Folk og holder endnu Stand mod al Slags Patriotisme, rejser Personlighedskravet, der atter skaber det folkelige Fællesskab i Danmark, hvorpaa vort folkelige Styre bygger.

Jeg ønsker tillykke med Skolen paa Engelsholm. Netop nu er der rejst en ny Skole i en Tid, hvor Aandens Vinterblund skal fly for herlig Sommer, en Tid, hvor det evige Danmark, som vi er forpligtet til, vil leve og blomstre.

Derefter talte Provst *Hermannsen*:

Naar Mennesker staar os særlig nær, kan vi først rigtig se det gode og det fine ved dem, selv om andre maaske kun ser dem som ganske almindelige Mennesker. Saaledes er det ogsaa med Naturen. Der er Steder, ofte uanselige, der dog binder os med særlig Styrke, det er blevet en Rigdom for os, selv om fremmede ikke der kan se noget særligt. Og saaledes er det ogsaa, naar vi færdes i Evangeliets Egne. Det er alt det store, som vi ser først, men der ind iblandt er der mange smaa Ting, der har deres egen Storhed. Jeg tænker her paa Fortællingen om Brylluppet i Kana. Den er noget af det mindst betydelige i de evangeliske Beretninger og nævnes derfor ogsaa kun i det ene af vore Evangelier. Alligevel har den sin egen enkle Storhed, ikke i Fortællingens Indhold — men i dette ganske enkle, at her aabenbarer sig Guds egen Herlighed.

Ja, kan man da sige det om denne Vin i Kana? Er da Guds Herlighed ikke andet? Nej, det er den ikke. Vi er saa vant til at ligne Guds Herlighed ved jordisk Herlighed, Kirken som en Magt, en Faktor, man maa regne med. Og fordi vi tænker saadanne Tanker om Guds Herlighed som en Storhed og Glans, derfor har vi ogsaa svært ved at se Guds Virkelighed. Ja, Guds Herlighed er netop dette, at Gud er god, som han er det ved Brylluppet i Kana, saa jævnt og ligetil er det. Det, Gud vil med os, er netop at faa Lov til at bevise os sin Godhed. Det er dette, den lille Fortælling viser et Glimt af.

Egentlig ved vi jo intet andet om Gud, end at han er god. Guds Godhed er af en ganske egen Art. Vor egen Godhed er opblandet med megen Egenkærlighed, men hos Gud er alt rent og helt. Saaledes ogsaa i Tilgivelsen. Vi kan godt tilgive, slaa en Streg over, men vi kan alligevel stadig læse, hvad der stod under Stregen, men naar Gud tilgiver, er det helt udslettet, helt tilgivet. Syndernes Forladelse, det er den fulde Tilgivelse, som var vi atter i Paradiset, det er saadan, at da har Synderne aldrig været. Med Guds Godhed er der ingen Bihensigter, Gud er god, fordi han er god, der er aldrig andet deri. Og ette er egentlig alt, hvad vi behøver at vide om Gud.

Men hvordan kan da Gud tillade Krigen? Ja, der er jo saa meget, der er Guds Vilje imod, f. Eks. hver Gang et Menneske dør. Gud har aldrig villet Døden, men den sker, fordi vi er Syndere. Gud hader Sorg og Død og Krig. Al den Slags kommer nede fra. Verdens Ulykke er den, at vi har andet, der optager os end at leve kongeligt af Guds Naade, for det kunde vi godt, men vi lever stadig i det onde Sind, noget, som med Synd og død er kommet ind i Verden.

Lider da ikke derved Guds Godhed et Skaar? Nej, der er ikke Skaar i Guds Godhed, den er usammensat og hel, den er den eneste Magt, der er virkelig.

Lad os altid være glade i Guds Godhed.

Den 27/5 var der møde igen, hvor provst *Hilgaard*, Skivholme, og forstander *Lauersen Vig*, Uldum, talte. Provst *Hilgaard* talte om skolesagen:

Hvad er en Skole? Det kan der holdes mange Foredrag om. Jeg vil her nøjes med at understrege, at det er et Sted udenfor

Hjemmet, hvor Barnet maa opholde sig en meget væsentlig Del af Tiden fra sit 7. til sit 14. Aar. Skolen betyder derfor et Indgreb udefra i Barnets Liv, et Indgreb, der kan komme til at betyde overmaade meget for det. Hvad giver da Læreren Ret dertil? Ja, det er vistnok en almindelig Opfattelse, at det, der giver Læreren Ret til at virke, er hans Eksamen, men det er en uhyre Misforstaaelse. Der er kun en Ting, der kan give ham Ret til at gribe ind i Barnets Liv, og det er, om han har Kærlighed til Barnet. Det er ikke nok, at han har Kærlighed til Stoffet og Lyst til at undervise — det skal ogsaa til — men det mest afgørende er, om han har Kærlighed til Barnet. Og denne Kærlighed kan ikke konstateres gennem nogen Eksamen eller Undersøgelse i det hele taget. Det er noget, Forældrene maa fornemme sig til gennem Barnet og den Maade, det fortæller om Skolen paa.

Det er nødvendigt, at der er en saadan levende Forbindelse mellem Hjem og Skole, naar Arbejdet i Skolen skal lykkes, for Skolen skal være Hjemmets Hjælper. Der er ganske vist Folk, der har en helt anden Opfattelse, som mener, at Forældrene skal holde Fingrene væk fra Skolen, saa den kan faa Lov til at passe sig selv; for den véd bedst, hvad Børnene trænger til. Helst skal den derfor ogsaa give Børnene Mad, saa man er sikker paa, at de faar de helt rigtige Stoffer og Vitaminer. Forældrenes Opgave bestaar da i og for sig kun i at skaffe Børnene til Veje, og saa lade Skolen tage sig af dem. Men denne Opfattelse er baade unaturlig og udansk. Hvis Hjem og Skole ikke forstaar hinanden, saa er der noget, der mislykkes. Men dér, hvor de forstaar hinanden, dér er der Skolefrihed. Og blander man sig ukaldet ind i dette Forhold, da forsynder man sig mod Skolefriheden. Derfor er det saadan, at jo mere af Skolens Forhold der bliver lovfæstet, jo mindre Skolefrihed er der i Almindelighed. Et Eksempel herpaa er den nuværende Seminarlov, der blev givet for nogle Aar siden. Den indeholder flere Bestemmelser end den gamle med det Formaal, at Lærernes Anseelse skulde hæves, bl. a. ved en mere langvarig Uddannelse. Men Følgen er netop den, at Lærerstanden skilles mere ud fra Befolkningen, ja, saa smaat gøres fremmed over for den, og dermed vanskeliggøres den levende Forbindelse mellem Skole og Hjem. Et andet Eksempel er den nye Tilsynslov. Der er meget godt i den. Det farlige ligger ikke i, at Præsterne er gledet ud, og vi har faaet Amtskolekonsulenter. Tværtimod; det er kun

godt med fagligt Tilsyn. Derimod kan der ligge en Fare i Forældreraadene. Der kan være Tilfælde, hvor det er godt, at Forældrene har en Repræsentation, navnlig naar man staar og skal skifte Lærer. Men man maa ikke tro, de kan være Udtryk for en levende Forbindelse mellem Skole og Hjem. Der gøres Fortræd, hvis Forbindelsen skal gaa ad den Vej.

Endelig er der den nye Skolelov, vi fik for faa Aar siden, og som skulde have været gennemført i Aar, om Forholdene ellers havde været normale. Der er ogsaa meget her, man kan være glad ved, men tillige en Del, man ikke er saa glad for. Det har været hævdet som et Forsvar for dens »Frisind«, at der er mange Steder i den, hvor der ikke staar »skal«, men »kan«, saa man altsaa nøjes med at foreslaa den og den Ordning. Det er dog i Reglen kun, naar det drejer sig om mindre væsentlige Spørgsmaal, og desuden er det forkasteligt, at en Lov optræder som Raadgiver. En Lov skal netop ikke sige »kan«, men »skal«. Men den skal være forsigtig med at sige »skal«! Og der er navnlig to Punkter, hvor Loven siger »skal« og forsynder sig ved det: 1) Timetallet er sat for højt, saa højt, at det bliver meget vanskeligt at opretholde den vestjydske Skoleordning, der har bevist sin Fortrinlighed, saavel som Een-Lærers Skolerne i det hele taget; 2) Fristen for Lovens Gennemførelse er gjort alt for kort. Endelig er der at sige om den foreslaaede Emneundervisning, at man her behandler Barnet som voksent eller Begyndelsen til en voksen, og det er meget forkert! Barnet skal have Lov til at være Barn. Og omvendt er man tilbøjelig til at behandle voksne som Børn, der ikke kan tænke eller raade selv, netop ved den altfor megen Lovgivning og Administration, der i høj Grad berøver Forældre Ansvar for deres egne Børns Udvikling.

Det er derfor en farlig Tendens, der gør sig gældende i de senere Aars Lovgivning for Skolens Omraade, en Tendens, der truer den sande Skolefrihed, som vi skal være paa Vagt for. Vi maa ikke glemme, at det kun er de Skoleformer, der vokser frem »af sig selv« i Pagt med Hjemmet, der har Livets Ret.

Efter en Kaffepause holdt Forstander *Lauersen Vig*, Uldum Højskole, et ualmindelig varmt og indtrængende Foredrag om det blivende udfra hele vor folkelige og nationale Stilling i Dag. Foredraget ønskedes ikke refereret, men det var baaret af en inderlig Tro paa, at Gud dog har noget, han vil med sit

Danmark. Det blivende er netop Guds Ord, der skaber, hvad det nævner.

Endelig var der møde den 20. juli med folketingsmand *Erik Appel* og pastor *Olesen*, Sønderomme, som talere. *Erik Appel* udtalte:

Vil vi vide noget om, hvad det er, der har knyttet os Danske sammen, saa vi nu er det ældste Folk i Europa, saa maa vi spørge Historien. Det er den, der skal lære os om vor Tilværelses Grundlag og Berettigelse. Lad os se paa de sidste Hundrede Aars Historie. Omkring 1800 var vi kommet med i Kampen om en ny Orden i Europa. Mange fik den Gang en Fornemmelse af, at Danmark var i Nød, og de besluttede at hjælpe. Landets Nød kan altsaa kalde paa os og bidrage til at knytte os sammen til et Folk.

I 1864 mistede vi det, vi ængstedes for i 48. Men saa blev vi knyttet sammen i Sorgen og i Smerten. Ikke mange kan taale at være uden Sorg og Modgang. Saa lægger vi os tilrette, og Danmark bliver »et Puslingland, der hygger sig i Smug«, og det er ikke Meningen. Sorgen kan udløse Kræfter i os, der ikke kan udløses paa anden Maade. Vi fik Digtene. Det folkelige Arbejde brød frem. Men ogsaa Glæden kan forene Mennesker til et Folk. Det er Genforeningen i 1920 jo et Eksempel paa.

Det er ikke alle, der har levet med i de 100 Aar, men nu søger alle tilbage til Historien for at finde deres Tilværelses Grundlag og Berettigelse og derigennem blive myndige. Myndige bliver vi kun ved at lære af Historien.

Pastor *Olesen* gik ud fra Ingemanns Sang: »Den store Mester kommer«. Der er noget tiltrækkende i, at der i vort Hjerte skulde findes et Billede af Gud, der kan renses mere og mere, og vi til sidst blive, som Gud ønsker det. Men saadanne Tanker er Udtryk for Menneskedyrkelse og kristeligt set forkastelige. Evangeliet kender kun en Slags Mennesker: Syndere.

Det egentlige i Reformationen var, at Luther blev drevet igennem, saa han kunde sige: Nu ved jeg, at Gud er til, og at han er naadig. Alle de Veje, han havde prøvet at bane sig selv, viste sig at være Blindveje. Det, vi føler, der er noget rigtigt og evigt i, kan altsaa heller ikke hjælpe os til Gud. Det medfører altid Uro og Fortvivelse, ja, er med til at skille os fra

Gud. Her er man uenig. Nogle mener, at det er Skævhederne og Manglerne i vor Livsførelse, der skiller os fra Gud. Kan vi faa det rettet, saa mener vi, at Mesterens Billede engang vil staa klart i os. Det kendte Luther ogsaa til: »Var nogen kommen i Himmelen med gode Gerninger, var det mig«. Men Gud fandt han ikke ad den Vej.

Heller ikke i Skriften tales der om, hvad vi kan blive til ved at lutres. Der tales om, at Gud har indesluttet alt under Synd. Vejen gaar ikke nedefra opad til Gud, men ovenfra nedad. Jesus kendte overfor Gud kun én Slags Mennesker: Syndere. Der tales om et Pengestykke, der blev væk og ikke selv kunde vende tilbage. Der er ikke Tale om en Samvirken mellem Menneskets fri Vilje og Gud. Selv det bedste i os er dømt. Men der er det, at Jesus ikke forlader det Menneske, som er dømt. Skredet i Luther skete, da han opdagede, at det netop var fortabte og fordømte Mennesker, Gud vilde have at gøre med. Deraf udsprang Glæden.

Saa kan vi godt synge Ingemanns Sang. Men saa tænker vi paa, at naar Mennesker ser bort fra sit eget og ikke ved andet til Salighed end Kristus, saa dækkes det af Kristus, og Gud ser nu sin egen Søn.

Men Menneskelivet er det Kaar, Gud har givet os. Alvoren tages ikke bort af det, men der bliver ingen Plads for Menneske-dyrkelse.

NB. Nogle af disse Referater er hentet fra Vejle Amts Folkeblad.

Tale ved indvielsesfesten paa Engelsholm den 24. november 1940.

Vi maa i dag begynde med at sige tak. Og først vil jeg takke mit barndomshjem, tak til fader og moder, til søster og broder. Min fader og broder er døde, moder og søster er her, og det siger jeg tak for. Det er, som om jeg har vundet mit barndomshjem lykkeligt tilbage, og det er det, som det drejer sig om for alle mennesker. Dette danske hjem vil jeg minde i dag; det var et hjem, der var stærkere end jeg selv.

Der skal ogsaa lyde en varm tak til vore svigerforældre, til mejeriejer Vald. Hansen og frue fra Osted. Uden deres hjælp var vi ingen vegne kommet her. Tak for praktisk hjælp og økonomisk støtte. Det er sjældent at møde mennesker, som kan vise en saadan tillid, frisind og offervilje.

Medens Evropa staar i brand bygger vi vor skole op her paa denne gamle adelsborg. Planerne for vort arbejde og samarbejde blev til i aaret før krigen brød ud, og det er en stor lykke for os, at vi, trods alt, har kunnet gennemføre vore planer, som vi gerne vilde det. Man kunde maaske undre sig over, at vi saadan uden videre har slaaet os ned her, men vi syntes godt om stedet, og jeg selv har jo kendt det fra gammel tid, — — det har for mig været et slags»ønskeslot«. Huset her var velegnet til formaalet rent praktisk, og saa ejer det netop den frie tradition, som vi ønskede. Selve huset repræsenterer et længdesnit i dansk historie, det er i sig selv et spejl paa de skiftende tiders brydninger: folkeviser og adelsvælde, paryktid, barok og enevælde, Danmark som stormagt, bondefrigørelse, empire og romantik, den folkelige rejsning efter 1864 og vore dages husmandstid, — — det er Danmark, kort sagt, i lyst og nød. Kan

der i denne henseende tænkes en bedre ramme om en dansk højskole? Dansk historie, skønhed, stil og fred og ro — — det kan ikke være bedre.

Vi ønsker og haaber, at vi med denne skole maa faa lov til at tjene vort folk og land, tjene det til en god fremtid. Her hos os vil vi søge at forstaa tiden og dens brydninger, saa godt vi kan. Vi vil ikke i misforstaaet selvbevarende angst klamre os til alle de unoder og ugoder, som tiden mellem krigene slæbte med sig. Jeg tror fuldt og fast paa det danske folks livskraft og paa, at dansk ungdom vil være rede til den prøve, som tiden kræver, jeg tror, at vort folk trænger til at styrkes inde fra, men jeg tror ogsaa, at vort folk vil evne, hvad det saa ofte før har gjort, at hente livskraft fra vor tusindaarige rod. Jeg tror, at tiden nu er en besindelsestid og en fødselstid, besindelse paa at bevare, hvad der er os umisteligt som folk og som danske nutidsmennesker, en fødselstid, en vaartid, for en dansk sommer, som vi længe har spejdet efter. Nødens tid er vækkelsens tid, da tegner sig opgaverne for vort syn, historien lægger sin byrde paa os og lærer os at bære. »Foragter ej de ringe dage«, ti op af dem vil fremtiden stige med arbejde til alle og med frihed til at tjene, med det, at ingen skal være nødt til at skjule sit ansigt i sorg for sit folk.

Vi staar nu midt i tidens nødvendighed, i en trang og vanskelig tid begynder vi vor skole her paa Engelsholm. Og hvad er det saa vi vil? Engelsholm er en almindelig dansk højskole og en dansk højskole maa nu som før være en folkelig skole. Her skal bæres et vidnesbyrd frem om det nordiske og danske menneskes folkelighed, og folkeligheden er et livssyn, en grundopfattelse af mennesket som et guddommeligt væsen, skabt af Gud og stadig under hans skabelse. Hvad nordisk hedenskab anede i dunkle syner om menneskets udspring, og hvad det saa et genspejl af i kamplivet mellem ondt og godt, sandt og løgn, ret og uret, det maa ogsaa for os i dag være spejlet for det levende og virksomme menneskelig. Og styrke til kampen finder vi i hin tro paa, at Gud skabte os alle i sit billed, og at der stadig trods al elendighed er et genskær at finde fra det guddommelige værksted, hvorfra vi gik ud. Vi bærer alle i os et minde om en barneverden, hvori vi har hjemme, og hvor kærligheden er lys i mørke. Det drejer sig om at vinde denne barneverden tilbage. I tro, i haab, i kærlighed ser vi genspejlet af Guds bil-

lede i det menneskelige, og saaledes er da ikke mennesket, men Gud udgangspunktet for den folkelige højskoles forkyndelse. Kærlighed, tro og haab maa være Guds gave til os, de kan ikke være menneskeskabte ting eller blot naturlov alene, for de er stærkere end os, i dem faar vi hjælpen til at overvinde os selv. Haabet trodser alle nederlag, troen springer over grave og kærligheden bærer os paa børnevis ind i paradiset. Og hvorfor det? Jo, alene fordi vi midt i historien møder Jesus Kristus, der fortæller os, at denne anelse om menneskelivet er sand, at Gud er til, og at han er kærlighed, at han er troens, haabets og kærlighedens ophav. Højskolen skal forkynde dette folkelige livssyn. Og det vil sige: bære vidnesbyrd om den folkelighed, der er i Danmark og som spejler sig i dansk historie og menneskeliv — — — dansk folkelighed. Gennem dette skal vor ungdom fatte kærlighed til fædrelandet med alt dets liv fra før til nu, ikke fædrelandet som en egoisme, hvormed man slaar andre i hovedet, men som en kærlighedens gave, der skal vogtes vel. Men med kærlighed til fædrelandet følger lys og drift til at arbejde midt i sit folk og som en virksom deltager i folkets historie, og derfor føjer dygtiggørelsen og udsynet over verden nu og før sig naturligt til højskolens folkelige vidnesbyrd. At give eleverne det sind, hvorved de kan deltage i vort folkelige levnedsløb, og hvorved de kan faa hjælp til at bære de byrder i hverdagen, som historien lægger paa os alle, og at give dem, efter evne, midlerne til denne kamp, det er højskolens opgave nu som før.

Folkeaaend — den er en Guds engel, siger Bjørnsson, og det er der noget om. Den sætter os paa plads i tiden og historien, gir os frihed til at arbejde, og den vidner for os i klare syner, om Guds aands virkelighed midt i nederlag og tab, midt i hjærtets fortvivelse. Frelse det kan den ikke, men den er: denne nødvendighed og naturlige »muldjord i bryst«, hvori hint sædekorn kan falde og fæste rod, som alene kan bære fulde aks og give den gode høst. En dansk højskole er ikke en anstalt for kultivering af tidens rodløse ideer, men den er en livets skole for de grundtanker, der skal være muld for tidernes vækst. Guds aands virkelighed og ud af den folkeaaendens førerskab, saa er vi paa dansk grund og paa nordisk jord, og med det kan vi dristigt gaa ind i den hverdag, der venter os med sine byrder.

Gudsordet og folkeaanden skal genklinge i det ord, der tales her — og et skal være den aand, der raader her:

med Øjet som det skabtes himmelvendt,
lysvaagent for alt skønt og stort heneden,
men med de dybe længsler velbekendt
kun fyldestgjort af glans fra evigheden.

Saa beder vi Gud velsigne det virke, som skal øves her. Vi ved, at Guds kærlighed det er Danmarks lykke, at Guds kærlighed tugter og oprejser, og det vil vi fortrøste os til. Lad os med ungdoms hu, nu mindes vor norske landsmands ord fra 1864:

— alt hvad ædelt Gud gav os
skal opstaa af hjærtets grav
nu i nyaarstiden!

Sune Andresen.

Tale ved indvielsesfesten på Engelholm søndag den 24. November 1940.

Det fortælles i vore gamle myter fra hedenold, at Odin, den øverste blandt aserne, havde to ravne, Hugin og Munin, der hver morgen fløj ud over jorden for om aftenen at vende tilbage og hviske Odin i øret, hvad de havde set. Således holdt han sig stadig underrettet om tingenes gang. I det gamle eddaskvad hedder det: Hugin og Munin flyver hver dag over jordens flade. Men så tilføjes det: Jeg ængstes for Hugin, at mer' han ej kommer; dog mere jeg ængstes for Munin. — Nu er dette jo billedtale, billedprog, som al sand mytedigtning er det. Og det Odin er det billedlige udtryk for, det er det ædleste, det mest højbbårne i menneskelivet, selve menneskeånden i al sin herlighed og glans, men også i sit fald, menneskeånden, der bæres af ordet, ligesom Odin bæres af Sleipner, hesten med de 8 ben, hvilket vistnok netop hænger sammen med, at de gamle skjaldte gerne rimede i 8-benede vers. Og de to ravne, der underrettede Odin om livets gang, fortæller selv, hvad de er billedet på. Thi Munin betyder mindet, og Hugin betyder »huen«, tanken, der flyver til verdens ende, altså udsynet og fremsynet. Begge dele skal med, når man vil have lys over menneskelivet, både tilbageblikket og fremsynet. Men man glemmer ofte det ene for det andet. Man kan fortabe sig sådan i historien, i minderne for deres egen skyld, at man ganske glemmer at leve med og være vågen, og man kan blive så optaget af verden udenom, af sin egen tid og den fremtid, der tegner sig for en, at man kaster vrag paa fortiden og ikke vil beskæftige sig med den. I begge tilfælde mister man noget værdifuldt. Vi forstår derfor skjaldens ord: Jeg ængstes for Hu-

gin, at mer' han ej kommer; dog mere jeg ængstes for Munin. — Ja, for det værste, der kan ske, er dog, om man mister mindet, den levende sammenhæng med fortiden, så man bliver rodløs.

Jeg kunde måske ogsaa sige det sådan, at vi vil ikke blot stille de unge, der søger hertil, overfor stoffet og lade dem arbejde med det, det stof, som jo altid er historisk betinget og bør tages historisk, hvilket »fag« det så ellers hører under, men vi vil samtidig stille dem overfor et et bestemt livssyn, om man vil et poetisk syn, der levende gør stoffet. For tingene selv fortæller os nemlig i en vis forstand ikke noget. Det gælder således naturen. Vi kan læse mange og meget i den, men intet om dens oprindelse, hvordan den er blevet til, om den er djævelens værk — og hvorfor ikke? Tænk på den brutale kamp for tilværelsen, der unægtelig foregår i naturen, alles krig mod alle, hvor den stærkeste ubarmhjertigt går af med sejren — om den er blevet til »af sig selv«, at livet f. eks. har udviklet sig »af sig selv«, hvad der nu er det allermest mystiske, eller om det er Gud, der har skabt den. Naturen selv røber intet om sin tilblivelse. Vi kan gisne og vi kan gætte, fremsætte teorier om snart det ene, snart det andet, men i virkeligheden ved vi intet. Det ene synspunkt er, videnskabeligt set, nøjagtig lige så lidt begrundet som det andet. Det drejer sig her i alle tre tilfælde om tro. Men det gør unægtelig en mærkelig forskel, om man ser på tingene ud fra det ene eller det andet eller tredje synspunkt. — Og paa lignende måde forholder det sig med historien. Man kan læse den sådan, at det hele bliver til materialisme, til klassekamp, så al historie til syvende og sidst er et udslag af økonomiske kræfter — og sådan er den jo bleven læst — og man kan læse den, så racekampen bliver det hele kommer til at dreje sig om — og det er jo i grunden ogsaa en form for materialisme — men man kan da endelig ogsaa læse den sådan, at Jesu Kristi komme til jorden — ordet, der blev kød — bliver historiens midtpunkt, og det giver unægtelig en noget anden mening. Det kommer ganske an på, hvilke øjne, man læser med. Og det er ikke stoffet, der giver synspunktet. Man kan ikke forske sig frem til et livssyn. Det kan ikke udledes af stoffet selv.

Det, det drejer sig om på en højskole, er altså ikke at give en »orientering« i visse problemer eller blot at gennemarbejde stoffet — det skal til, og det skal gøres så grundigt, som det nu

kan lade sig gøre på nogle få måneder — men det, det først og fremmest gælder om, er at give et åndeligt udsyn over jorden og menneskelivet, der giver mening og sammenhæng og lader os ane, at der et mål, det hele stiler imod. Vi ser på det ud fra sådan et bestemt livssyn, fordi vi er overbevist om, at det rummer sandheden om mennesket, det syn, højskolen fra første færd har anlagt, og som kan sammenfattes i tre sætninger: Mennesket er skabt i Guds billede, det er faldet i fortabelse, men bestemt til genoprejsning. — Der er jo også andre måder at betragte menneskeheden på. Der er dem, der hævder, at mennesket er et dyr slet og ret, at der er ingen væsentlig forskel mellem mennesker og andre skabninger; vi er blot usædvanlig højt udviklede, vi er bl. a. i besiddelse af fornuft, men dermed er i grunden også alt sagt, et fornuftigt dyr altså. Og det er en gammel opfattelse, der går langt tilbage i tiden. Så er der dem, der går til den anden yderlighed, idet de gør gældende, at menneskets natur tværtimod er af guddommelig art, at mennesket derfor i sig selv har mulighed for at nå den absolutte fuldkommenhed, at der er visse mennesker, der også når det og derfor ligefrem bliver værdige til at tilbedes. Men sandheden er kun een, og det er den, at vi er hverken dyr eller gud, men at vi er skabte i Guds billede og hans lignelse, at der oprindeligt er en guddoms-gnist i os — hvilket er noget ganske andet end fornuftens kolde lys — og det er det, der gør os til mennesker. Det, der er det ejendommelige for os, er slet ikke, at vi er fornuftvæsner, for fornuften er en sjælelig egenskab, som dyrene ingenlunde er blottet for, men det er det, at vi er åndsvæsner, hvilket slet ikke udelukker, at vi legemligt og sjæleligt er indrettet ganske som dyrene, ej heller, at vi kødeligt, bogstaveligt, er i slægt med dem. Det er højst sandsynligt tilfældet, men det er ganske uvæsentligt i denne forbindelse. Det afgørende er, at vi samtidig er noget mere, at Gud, efter at vi havde fået den skikkelse, legemligt og sjæleligt, som vi har, »rørte« ved mennesket og gjorde det levende i en ganske anden forstand end dyrene, »blæste sin livsånde« — for at bruge billedet fra skabelsesberetningen — »ind i mennesket og gjorde det til en levende sjæl«. Gud gav os, hvad ingen anden skabning har, et hjerte, der ikke kan undvære Guds nærhed, så lidt som barnet kan undvære moderens. Det er det, vi oprindeligt er skabte til, at leve sa-

men med Gud, men dette forhold er blevet sørgeligt forstyrret, dog ikke mere, end vi stadig har en dunkel forestilling om det, der var meningen, det liv, som vi nu ikke kan leve, fordi vi er fortabelsens børn. Men dybt i os ligger der en længsel efter »de levendes land«, en længsel, som vel kan dysses i slummer, måske også kvæles i materialisme, men i så fald er forskellen mellem dyr og mennesker dybest set også forsvunden. Er vi derimod levende mennesker, d. v. s. ejer vi gnist af ånd, da kender vi denne længsel, gråden for Balder. Men samtidig må vi erkende, i hvert fald erfarer vi det efterhånden, at vi er ude af stand til at nå det, vi længes efter; thi selv vor højeste stræben er besmittet, er uren. Det var ud fra en dyb forståelse af livet, når de gamle fortalte, sådan som det er skildret i »Vølvens spådom«, dette mærkelige profetiske kvad, der er det første i eddaen, at Odin og de øvrige aser i tidernes morgen havde brudt deres eder, ord og løfter, med det resultat, at den oprindelige guldaldertilværelse på idesletten hørte op, og livet blev fyldt med kamp og strid, indtil det hele mundede ud i ragnarok, hvor de dødsviiede guder kæmpede en fortvivlet kamp mod alle helvedes onde ånder, men måtte falde sammen med disse. Og så kommer det mærkeligste, for efter at verden er gået under og alt er forbi, da ser vølven, seersken, jorden løfte sig, forynget og genfødt, op af havet på ny. De gamle anede åbenbart, hvad Nikodemus ikke forstod, at der skal en fornyelse, en genfødtelse til, om vi skal naa vor bestemmelse, som er den at blive Guds børn, det, vi netop genfødes til i den kristne dåb.

Det er den anskuelse, vi lever og virker ud fra, det livssyn, der begynder og slutter med Vorherre, han, der er alfa og omega, himlens og jordens skaber, historiens midtpunkt og alle tings opfyldelse. Og denne anskuelse har vi ikke lavet selv eller læst os til. Den er gammel, vel lige så gammel som menneskeslægten; vi præsenteres for den i et af vore ældste kvad her i Norden, men den har ikke altid været lige godt i kurs. Vi har taget den i arv efter vore fædre, bogstavelig talt, og de har atter modtaget den gennem andre levende mennesker. Der er særlig en mand, hvis navn jeg gerne vilde skulde nævnes her i dag, og det er Ernst Trier, grundlæggeren af Vallekilde højskole. Havde han ikke levet, havde jeg næppe stået her, for så var min far vist ikke blevet højskolemand. Det var Trier, der gjorde ham til det, også så grundigt, at mit barndomshjem på Ry højskole

var fyldt af den samme ånd, Trier levede og virkede ud fra. Vi fik den ind, jeg havde nær sagt med modernælken, og det har mærket os for livet. Jeg tror aldrig, man føler stærkere trang til at takke for alt, hvad man har fået, end når man står og skal begynde på en livsgerning, og den tak, hjertet er fyldt af, samles naturligt om ens hjem, for mit vedkommende hjemmet i Ry, hvor jeg først har modtaget den livsoplysning og livsopfattelse, jeg har talt om. Og jeg vedkender mig denne opfattelse, dette grundsyn på menneskelivet, som er det, den sande højskole altid har arbejdet ud fra. Derfor har den altid forkyndt folkelighed i Danmark altså d a n s k h e d, som forudsætning for alt åndeligt liv, også kristenliv. For ligesom kristenlivet begynder med det genskabte menneske, det, der er genfødt i dåbens bad, sådan begynder fokelivet med det »naturlige« menneske, det, der er skabt i Guds billede, men faldet i synd. Folkelivet er altså det åndelige liv, vi kan leve »p å o s s e l v«, og som m o d e r s m å l e t er det levende udtryk for, det liv, vi er fælles om som danske. Det er dette liv, det gælder om at vække, thi så skabes der »muldjord i bryst«, levende menneskehjertes, der før eller siden må sukke efter forløsning, den muldjord, hvor »himmelbyggen« kan fæste rod. — Det er denne højskolens gamle opgave, vi gerne vil tjene, så godt vi evner det, og nu er vi så havnet her. »Man kommer altid derhen, hvor man skal«, sagde Kold engang. Det har vi også lov til at tro.

Og så vil jeg gerne sige til de af egnens folk, der er her til stede: Vi har rejst denne skole på eget ansvar, d. v. s. vi har ikke spurgt Dem om lov til det eller bedt om hjælp. Det har vi kunnet gøre, fordi vi har haft vor svigerfar, mejeriejer V a l d e m a r H a n s e n, i ryggen. Der skal derfor også på denne dag lyde en tak til ham for den storstilede hjælp, han har ydet os. Uden ham var det ikke blevet til noget. Men vi vil gerne have lov til i en vis forstand at d e l e skolen med jer, så I kunde føle det som jeres skole, selv om det er os, der regerer her. Det er vort håb, om skolen kunde blive et samlingssted for egnens folk, så I kunde føle jer hjemme her og ligesom være meddelagtige i gerningen. Det indbyder vi jer af hjertet til.

Der hænger en gammel klokke heroppe på tagrygningen af huset, en dejlig gammel klokke. Det er den, tårnuret slår sine timeslag på, der netop minder os om, at tiden går, men evigheden os forestår. Men samtidig minder den os om noget mere.

Den bærer nemlig en gammel latinsk indskrift: Soli Deo Gloria — »Gud alene æren«. Det har den i mangfoldige år forkyndt ud over egnen, og det forkynder den nu, hver gang vi ringer eleverne sammen. For det er denne klokke, vi har fået indrettet sådan, at der ogsaa kan ringes med den til timer og foredrag. Det er vort inderlige ønske, at den ikke må ringe forgæves, men at den gerning, der skal øves her, stedse må blive øvet til Guds ære; så tror vi, den også bliver til folkegavn.

F r e d e B o r d i n g.

Fra fru Stougaard Pedersen, Balle, har vi modtaget følgende digt:

Engelsholms Højskole.

2. Februar 1941.

Hvor Kongevej med Spor fra gamle Tider
Syd for Jelling mod Randbøl Hede skrider,
foran Bøgesale,
Søens Bølger svale,
laa en Borg som Fortids stille Tale.

Slægt kom og gik i Borgens høje Sale.
Bondesind — trindt omkring — laa i Dvale.
Dans i gyldne Sale,
Bondesind i Dvale.
Fugletræk ad Søens Bølger svale.

Der lød en Bonderøst fra Stændersale,
Genlyd gav den i Danmarks blide Dale.
Viborg Stændersale
førte Frihedstale,
kaldte Bondesind af Vinterdvale.

Et Folketog til Kongen gik at bede,
Fred'rik havde et Tillidssvar tilrede.
Folk og Konge mødes!
Nye Tider fødes!
Danmarks Land af Friheds Sol oplødes.

Mæn Sønderjydens tunge Kamp og Smerte
blev en Pil imod Danmarks Moderhjerter.
Sønderjyden prøves,
Daad af Sorg der øves.
Mens Danmarks lyse Bøge immer løves.

I Tro og Haab en Ungdomsskole rejstes,
Dannebrog kækt af unge Hænder hejstes.
Trofast Ungdomsvirke --
mellem Hjem og Kirke --
blev et Værn som Thyras Dannevirke.

Hvor Kongevej med Spor fra gamle Tider
Syd for Jelling mod Randbøl Hede skrider
Borg blev Ungdomsskole,
Sal fik Lærlingstole,
Adelsborg blev Folkets frie Skole.

Fra Riddersal vi hørte Sangen klinge,
i Hallen hørte vi Borgens Klokke ringe.
Fagre Ungdomsskare
tag paa Klangens Vare,
lyt til Sagas Ord med Øjne klare!

En Sagavej fra Danmarks ældste Tider
i Ordets Liv gennem alle Slægter skrider.
Danmarks Engel dale,
vække Liv af Dvale,
lyse Fred i Sandheds stærke Tale.

Marie Stougaard Pedersen.

Pastor Anker Jensen, Egtved, sendte os følgende sang til skolens aabning:

Til Engelsholm Højskole 1940.

Mel.: Det som lysner over Vangen —

Borge har de gamle bygget
nær ved Skov og Sø,
dem med Volde vel betrygget,
Værn for Mand og Mø.
Borge end i Dag vi bygger,
som i Jesu Navn
under stolte Bøges Skygger
staar til Folkegavn.

Riddersmand i Ord og Færden
vidned: Dag er Daad,
spejded mod den store Verden,
sad i Kongens Raad.
Vi med Ordets blanke Klinge
baner Kongevej
som paa Aandens Ørnevinge
Tanken løfter sig.

Ja, ved Ordet vil vi kalde
Ungdom frem til Vagt,
lade Vækkerraabet gjalde:
Danmarks Folk, giv Agt!
Bygger du paa Livets Klippe,
Herrens faste Ord,
aldrig skal din Gerning glippe,
Lys udgaa fra Nord.

Faar vi Livets Røst at høre,
lever Fædres Aand,
vil Gudsaanden Hjertet røre,
løse alle Baand,
da er Sejrens Time inde,
stor og underfuld,
da skal vi med Fryd i Sinde
pløje Danmarks Muld.

Danmark — Norden, se vi kommer
i din Midnatsstund,
bærer dig mod Sol og Sommer
fra din Vinterblund!
Se, af Tidens Taager stiger
Mark og Fjeld og Fjord,
og fra alle Verdens Riger
spejdes der mod Nord.

Dette Syn vor Gud velsigne,
som i Borg og Bo
gav sit Folk sig selv at ligne,
gav os Klippetetro,
lyser op med Aandens Flamme
Hjerteagrens Muld,
danner Nordens gamle Stamme
til et Tjenerkuld.

30. November 1940.

Anker Jensen.

Stud. teol. Knud Andersen sendte os dette digt:

I skal bygge et Hus — et Menneskebo,
hvor Lovens Spændkraft er inde,
men ogsaa en helt usvigelig Tro
paa, at bag om den Lov er at finde
det Bliv, som end kaster paa os sit Skær
og gør, at Livet faar Mening og Værd.

Det Hus, I skal bygge med Stue og Sal,
skal aabnes for Himlene mange,
thi gennem Olympens og Asgaards Portal
gaar smeltende Paradisklange;
og svar paa Kritik af det Himmelgeled:
»Hvor Eden var dejlig, slet ingen ved«.

Og Døren skal aabnes paa videste Gab
for Kundskab og Menneskelivet, —
om Menneskets Rigdom og Menneskets Tab
af de Kaar, som først det blev givet, —
de Kaar, som ikke blev lavet om,
før Loven i Menneskets Sind blev Dom.

Thi Viden og Kundskab til Skabelsens Akt
om selveste Guddomsblivet —
gav Mennesket Mød paa Skabelsens Magt,
som alt inden for Loven var givet;
men da Loven begrænsede Menneskets Bliv,
først da føltes Dommen over dets Liv.

I skal aabne for Viden om Verdeners Gang,
Mikrosmernes mægtige Vælde,
om Sfærer og Kloder og Smaafugles Sang,
om den Lov, som gør alting til Trælle,
men dog aabner Rum for Menneskeværk
af uendelig Storhed for den, som er stærk.

Thi end fandtes ikke en eneste Mand
opfostret af Støv i Støvet,
og end findes ingen, som opfylde kan
den Lov, som har Almagt os røvet, —
den Lov, som gav Menneskeliv dets Kaar,
saa længe som Vinter har skiftet med Vaar.

I skal aabne Øjet for det, som er sandt,
at Loven end ingen opfyldte,
at Menneskeliv, hvor det Rigdom fandt,
kun Lovbundetheden det skyldte;
og skimted den opfyldte Lov vi trods alt,
saa skyldtes det ham, som gav Loven Gestalt.

Det er derfor, Huset i Samklang skal staa
med Tonen fra alle de Himle, —
at paa Bifrost vi Menneskebørn skal gaa
med Hejmdal til guldtakte Gimle
og høre — selv i Stue og Sal —
Genlyd af Haddinge-Hanegal.

Saa ved vi, at Smuler fra Livets Bord
i Menneskehaand var til Stede,
naar hen over Tiderne vingede Ord
i Hjerter gav Genklang og Glæde, —
at Skabelse var det — ogsaa af Gavn,
da Mennesketunge gav alting Navn.

I skal bygge et Hus — et Menneskebo,
hvor Lovens Spændkraft er inde,
men ogsaa en helt usvigelig Tro
paa, at bag om den Lov er at finde
det Bliv, som end kaster paa os sit Skær
og gør, at Livet faar Mening og Værd!
Knud Andersen.

Niels Steffen Sørensen.

Den 22. oktober døde gaardejer Niels Steffen Sørensen i Kærbølling. Det var et tab for egnen her, og det var et tab for vor skole. Vi følte fra første færd, at vi i Steffen Sørensen havde en virkelig god ven, og en ven, hvis autoritet havde vægt. Han var den første, for hvem jeg nævnede tanken om at oprette Engelholms højskolekreds, og han gav straks planen sin fulde tilslutning. Han gav derved stødet til, at vi vovede at realisere planen. Derfor vil vi mindes ham med tak her. Kun kort tid, ca. 1½ Aar, har jeg kendt Steffen Sørensen, men i den korte tid fik jeg et levende indtryk af, at jeg her mødte en af de frie og fribaarne danske bønder, som vi meget gerne møder. Naar jeg siger, at han var en frigjort mand, saa ved jeg det derved, at han straks mødte os, der som fremmede slog os ned her, med tillid og aabenhed. Han var ganske fri for den almueskepsis, man desværre saa ofte kan møde i vort land. Jeg mindes ham en sommerdag, da vi stod paa højen i hans have og saa ud over det pragtfulde Vejleegnslandskab, der havde givet ham saa mange impulser, det aabne frie bondeland og byens travle centrum i baggrunden. Han fortalte da, hvordan han i sine unge aar flyttede sin gaard fra dalen op paa bakken, hvor der var udsyn, og hvor han boede mere praktisk. Han maatte døje mange skoser af sine byfæller derfor, men han fortalte nu derom med et iunt glimt i øjet. Steffen Sørensen var en af de mænd, der turde

virkeliggøre, hvad hans hjerte og hans frie sind tilskyndede ham. Det er et tab for vort folk, hver gang vi mister en saadan mand.

Niels Steffen Sørensen var en af de første af egnens folk, der besøgte os her paa Engelsholm. Da benzinen blev inddraget, brugte han de sidste draaber til en tur, der ogsaa gik herved til det gamle slot. Jeg mindes ham med glæde fra den Dag. Vi mødte i ham en god ven og en fribaaren dansk mand. Vi vil savne ham, men mindes ham med ære.

S u n e A n d r e s e n .

Traaden tilbage —

Vi har haft den glæde at kunne knytte traaden tilbage til den tid, da kammerherre Bech var ejer af Engelsholm. Vi har to Gange haft besøg af forpagter Bech fra Vallø, der besaa alt med stor interesse og udtrykte sin glæde over, at hans gamle barndomshjem nu kunde give rum for en højskole. Ligeledes har vi haft besøg af Frk. Margrethe Bech og en søn af generalkonsul Bech i U. S. A., skovridder Bech og frue. Gennem disse har vi faaet meget at vide fra gamle dage om slottet og livet her, ligesom vi fik fat paa de gamle navne paa gange, stier og jordstykker i park og skov, saa de nu atter nævnes ved deres oprindelige smukke navne: Fruensdam, paradegangen, grangangen, volden, langhaven, sønderport osv.

Nu for nylig kom der gennem landsretssagfører Svend Langkjær, København, en hilsen dateret 21. august 1941 fra Dr. Knud F. Bech, Puerto Santa Cruz, Argentina. Han skriver saaledes til sagføreren: »Med den allerstørste glæde har jeg gennem aviser og paa anden maade erfaret, at slottet er blevet købt — til højskole og har gennem Kristeligt Dagblad læst om indvielsen ligesom ogsaa forskellige interviews og udtalelser af forstander Andresen. En smukkere renæssance kunde Engelsholm umuligt faa. — Jeg beder dem bringe forstanderne mine allerbedste ønsker for højskolens fremtid«.

Regnskabet

gjort op den 1. November 1941.

Indtægt:

436	Medlemskort a 3 Kr.	1308 00
4	— a 1½ Kr.	6 00
1	— a 1 Kr.	1 00
	ialt	<u>1315 00</u>

Udgift:

	Honorarer, rejser og bilkørsel	602 00
	Annoncer, medlemskort, porto m. m.	100 35
	ialt	<u>702 35</u>

Kasse den 1. November 612,65.

Efteraarsmødet paa Engelsholm

er fastlagt til den 11., 12. og 13. September 1942. Talerne bliver: Valgmenighedspræst *Anders Nørgaard*, Vejstrup, frimenighedspræst *Aage Møller*, Rinkenæs, forstander *C. P. O. Christiansen*, Hillerød, forfatteren *Jørgen Bukdahl*, Askov, forstander *Frede Bording*, Engelsholm, forstander *Sune Andresen*, Engelsholm. Oplæsning ved forfatteren, forstander *Demuth* og *Frue*, Nordborg.

INDHOLD

1. Højskolen på Engelsholm	Side	3
2. Højskolekredsen	"	8
3. Møderne	"	12
4. Tale ved indvielsesfesten d. 24/11 1940 af Sune Andresen	"	33
5. Tale ved indvielsesfesten d. 24/11 1940 af Frede Bording	"	37
6. Tre digte til Engelsholm	"	43
7. Niels Steffen Sørensen	"	48
8. Tråden tilbage —	"	50
9. Regnskab	"	51